

ПВ Крос-культурна психологія
Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)
Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	053 Психологія
Освітня програма	Прикладна психологія
Статус дисципліни	Вибіркова
Форма навчання	очна (денна)
Рік підготовки, семестр	2 курс, весняний семестр
Обсяг дисципліни, розподіл годин за аудиторними заняттями та самостійною роботою	4 кред. ЄКТС/ 120 годин Лекції – 18 годин, практичні – 36 годин, самостійна робота – 66 годин
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Залік / модульна контрольна робота
Розклад занять	Лекції: 1 (перший тиждень) Практичні заняття: 2 (перший, другий тиждень) https://roz.kpi.ua
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	https://psy.kpi.ua/vikladachi/ Кононець Марія Олександрівна доцентка кафедри психології та педагогіки; кандидатка психологічних наук, доцентка.
Розміщення курсу:	https://classroom.google.com/c/NjI1MTY5NDkzNjk5?cjc=vwztpf3

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Враховуючи важливість вивчення спільних рис та розбіжностей психології індивідів, що належать до різних культурних та етнічних груп і психологічних механізмів формування етнічної та національної свідомості людини, як носія культурних норм і цінностей, створено курс «Крос-культурна психологія».

Крос-культурна психологія – це галузь психологічного знання, яка вивчає закономірності розвитку та функціонування психіки в контексті обумовленості її формування соціальними, культурними та екологічними факторами.

Вивчення даного курсу дозволяє сформувати загальне уявлення про особливості національного характеру різних етнічних груп. До того ж знання особливостей використання різних психологічних підходів до вирішення міжнаціональних конфліктів дозволяє сформувати головні навички організації та проведення крос-культурних досліджень, аналізу й інтерпретації етнічних феноменів. Глибокі та ґрунтовні знання з крос-культурної психології сприятимуть імплементації психологічних засобів у вирішення та медіацію етнічних непорозумінь та конфліктів на різних рівнях.

Мета навчальної дисципліни полягає в опануванні здобувачами освіти знаннями про психологічні крос-культурні особливості національної поведінки людей та груп, необхідних для майбутньої практичної роботи в галузі психології.

Навчальна дисципліна складається з лекційних занять, в яких міститься цікава теоретична інформація про крос-культурну психологію, наводяться приклади (результати досліджень, психодіагностичні тести, результати експериментів), надається велика кількість практичних порад, які здобувачі освіти можуть застосовувати на практиці.

Комунікація з викладачем відбувається під час навчальних занять і консультацій, які проводяться за графіком (доступним на сайті кафедри психології та педагогіки).

Відповідно до вимог освітньо-професійної програми метою дисципліни є посилення у здобувачів вищої освіти:

Загальних компетентностей:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 1)
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 2)
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 4)
- Здатність працювати в команді (ЗК 9)
- Здатність і готовність до безперервного й актуального навчання, опанування новими знаннями, методичними розробками, інноваційними проектами, володіння новітніми технологіями в галузі психології (ЗК15)

Фахових компетентностей:

- Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології (ФК 1)
- Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ (ФК 2)
- Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (ФК 3)
- Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел (ФК 4)
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (ФК 11)

Завданням дисципліни є посилення таких результатів навчання:

- Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ у контексті професійних завдань (ПРН2)
- Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань (ПРН3)
- Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень та аналізу літературних джерел (ПРН4)
- Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (ПРН9)
- Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, відстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника (ПРН10)
- Рефлексувати можливості власного інтелектуального потенціалу для вирішення завдань професійної діяльності (ПРН20)

знань про:

- Об'єкт та предмет крос-культурної психології;
- Основні етапи розвитку крос-культурної психології та методологію її прикладних досліджень;
- Проблематику досліджень у крос-культурній психології, її основні категорії та робочі терміни;

умінь:

- Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, відстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника;
- Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні відмінності;
- Розуміти специфіку взаємовідносин між мовою, культурою та стилями спілкування;
- Аналізувати та вміти критично застосовувати базові принципи міжкультурної комунікації;

- Долати найважливіші труднощі міжкультурної взаємодії, встановлювати причини кроскультурних конфліктів, розробляти стратегію подолання перешкод та застосовувати її в практиці ділового міжнародного спілкування.

В результаті засвоєння дисципліни здобувачі освіти зможуть:

- Використовувати основні положення крос-культурної психології при вирішенні професійних завдань;
- Аналізувати соціально-значущі проблеми та процеси які виникають при крос-культурній взаємодії;
- Використовувати знання теорій крос-культурної психології;
- Коректно вирішувати конфлікти які виникають при крос-культурній взаємодії;
- Формувати ефективні комунікації при крос-культурній взаємодії;
- Створювати та підтримувати сприятливий психологічний клімат при крос-культурній взаємодії.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни здобувачу вищої освіти бажано мати навички використання текстового редактора на комп'ютері, навички роботи з електронними базами даних наукових інститутів та бібліотек.

Дисципліна «Крос-культурна психологія» органічно зв'язана з усіма психологічними дисциплінами. Адекватне виконання завдань курсу не можливе без опори на такі теоретичні дисципліни як «Соціальна психологія», «Вікова та педагогічна психологія», «Психологія конфлікту». Дисципліна перебуває у певному зв'язку з іншими дисциплінами соціально-логіко-гуманітарного блоку, що створюють загальну світоглядну і методологічну основу для сприйняття здобувачами вищої освіти змісту пропонованої дисципліни.

Вивчення дисципліни дозволить ефективніше опановувати освітні компоненти: «Диференційна психологія», «Психологія сім'ї», «Теорія і практика психологічного тренінгу» та ін.. Дисципліна «Крос-культурна психологія» ставить на меті інтеграцію та систематизацію знань та навичок отриманих здобувачами вищої освіти у ході засвоєння дисциплін практичної спрямованості.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	СРС
1	2	3	4	5
Тема 1. Крос-культурна психологія як наука	12	2	4	6
Тема 2. Психологічні вимірювання культур	24	4	8	12
Тема 3. Пізнавальні процеси і культура	24	4	8	12
Тема 4. Особистість і культура	15	4	4	7
Тема 5. Психологія етнічних міграцій та акультурація	13	2	4	7
Тема 6. Психологія міжкультурної толерантності	22	2	8	12
Підготовка до МКР	4			4
Підготовка до заліку	6			6
Всього годин	120	18	36	66

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Кобець О. В. Етнопсихологія : навчально-методичний посібник / О. В. Кобець, Т. Д. Перепелюк : МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Краматорськ : ЦТРІ «Друкарський дім», 2020. 260 с. <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/14267>
2. Крос-культурна психологія: навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 053 Психологія / укладачі О.В. Чернякова, О.В. Грицук, В.В. Мельник. Слов'янськ : ДДПУ, 2018. 184 с. <http://ddpu.edu.ua:8083/ddpu/handle/123456789/610>
3. Крюкова М.А. Етнопсихологія: навчально-методичний посібник (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня магістра факультету психології, політології та соціології факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА») / М.А. Крюкова, Ю.В. Форманюк. Одеса: Фенікс, 2020. 106 с. <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/117d4091-d418-4a2b-a33b-ae3ebb69b881/content>
4. Купчишина В. Ч. Етнопсихологія : навчально-методичний посібник. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2021. 136 с. https://dspace.nadpsu.edu.ua/bitstream/123456789/3230/1/kupchyshyna_etnopsychologiya.pdf
5. Shiraev, E. B., & Levy, D. A. Cross-cultural psychology: Critical thinking and contemporary applications. Routledge. 2020. https://ampgc.ac.in/Admin/upload/documents/econtent/Cross_Cultural_Psychology.pdf

4.2 Допоміжна література

1. Дуткевич Т. Загальна психологія. Теоретичний курс. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 388 с.
2. Ковайте, К., & Кононець, М. (2024). Психологічні особливості економічної акультурації українських іммігрантів за кордоном. *ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ. ЕКОНОМІЧНА ПСИХОЛОГІЯ*, 32(2), 70-84. <https://doi.org/10.31108/2.2024.2.32.6>
3. Махній М. М. Етнічна психологія: навчальний посібник/ М. М. Махній. Київ: Видавничий Дім "Слово", 2015. 272 с.
4. Чернякова О.В., Грицук О.В., Мельник В.В. Крос-культурна психологія : навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 053 Психологія. Слов'янськ : ДДПУ, 2018. 185 с.
5. Berry, J., Poortinga, Y., Breugelmans S. Cross-Cultural Psychology research and applications, 3d Edition: Athanasios Chasiotis, David L. Sam, 2015 652 p.
6. Helfrich, H. (2023) Cross-Cultural Psychology. Springer Berlin, Heidelberg. 209 p. <https://doi.org/10.1007/978-3-662-67558-8>
7. Kenneth D. Keith Cross-Cultural Psychology - Contemporary Themes and Perspectives, 2nd Edition: John Wiley and Sons Ltd, 2019. 752 p.
8. McCornack. S. Ortiz J. Choices and Connections: An Introduction to Communication. Boston, New York: Bedford/St.Martin's, 2017. 109 p. ISBN 978-1-319-20116-6. OCLC 1102471079.
9. Matsumoto, D., Hwang, H. The Handbook of Culture and Psychology Publisher: Oxford University Press; 2nd edition, 2019. 880 p.
10. Shiraev, E.B., & Levy, D.A. Cross-Cultural Psychology: Critical Thinking and Contemporary Applications (8th ed.). Routledge. 2024. 576 p. <https://doi.org/10.4324/9781003354567>
11. Sondhi R. Parenting Adolescents in India: A Cultural Perspective, 2017. DOI:10.5772/66451

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на самостійну роботу здобувачів освіти)
1	Тема 1. Крос-культурна психологія як наука Лекція 1. Крос-культурна психологія як наука Предмет та завдання крос-культурної психології Історія розвитку крос-культурної психології. Зв'язок крос-культурної психології з іншими науками. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Охарактеризуйте зв'язок крос-культурної психології з іншими науками. 2. У чому полягає предмет і завдання крос-культурної психології. 3. Розкрийте особливості історичного розвитку крос-культурної психології як науки.
2	Тема 2. Психологічні вимірювання культур Лекція 2. Психологічні вимірювання культур «Історичний партикуляризм» (Ф. Боас). Поняття «культурного синдрому» (Г. Тріандіс). Види культурних синдромів. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Охарактеризуйте «історичний партикуляризм» (Ф. Боас). 2. Охарактеризуйте поняття «культурного синдрому» (Г. Тріандіс). 3. Назвіть і охарактеризуйте види культурних синдромів.
3	Тема 2. Психологічні вимірювання культур Лекція 3. Психологічні вимірювання культур Психологічні вимірювання культур по Г. Хофстеде: Психологічні вимірювання культур по Р. Інглхарту. Психологічні вимірювання культур по Ш. Шварцу. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Г. Хофстеде. 2. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Р. Інглхарту. 3. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Ш. Шварцу.
4	Тема 3. Пізнавальні процеси і культура Лекція 4. Пізнавальні процеси і культура. Сприймання і культура. Сприймання і культура. Зорові ілюзії сприймання. Проблема вибіркості сприймання. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Назвіть і охарактеризуйте особливості сприймання залежно від культури. 2. Розкрийте зміст експериментів М. Сегалла про зорові ілюзії. 3. Охарактеризуйте дослідження перцептивного стилю.
5	Тема 3. Пізнавальні процеси і культура Лекція 5. Пізнавальні процеси і культура. Інтелект у різних культурах. Інтелект у різних культурах. Проблеми і парадокси інтелектуального тестування. Культура і категоризація Пам'ять і культура Культура та вирішення завдань

	Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Назвіть проблеми і парадокси інтелектуального тестування. 2. Охарактеризуйте особливості інтелекту у різних культурах. 3. Назвіть і охарактеризуйте сучасні теорії інтелекту.
6	Тема 4. Особистість і культура Лекція 6. Особистість і культура Наукова школа «Культура і особистість» Характеристика базової особистості Характеристика модальної особистості Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Охарактеризуйте концепції «базової» та «модальної» особистості. 2. Охарактеризуйте наукову школу «Культура і особистість».
7	Тема 4. Особистість і культура Лекція 7. Національний характер. Культура і Я-концепція. Характеристика типової особистості Поняття національного характеру Культура і Я-концепція. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Розкрийте зміст поняття «національний характер». 2. Охарактеризуйте вплив культури на Я-концепції. 3. Чим відрізняються індивідуалістичний і колективістський конструкти Я-концепцій? 4. Охарактеризуйте вплив Я-концепцій на когнітивні здібності, мотивацію і емоції.
8	Тема 5. Психологія етнічних міграцій та акультурація. Лекція 8. Психологія етнічних міграцій та акультурація. Поняття про етнічні міграції. Гіпотеза «культурного шоку». Поняття про культурну дистанцію. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Розкрийте зміст поняття «етнічні міграції». 2. У чому полягає гіпотеза «культурного шоку». 3. Розкрийте зміст поняття «культурна дистанція».
9	Тема 6. Психологія міжкультурної толерантності Лекція 9. Психологія міжкультурної толерантності Наслідки міжкультурних контактів (геноцид, сегрегація, асиміляція, інтеграція). Мультикультуралізм. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Розкрийте особливості психологічної адаптації до іншого географічного середовища. 2. Назвіть і охарактеризуйте наслідки міжкультурних контактів. 3. Розкрийте зміст поняття «мультикультуралізм»

Семінарські (практичні) заняття

Метою проведення семінарських занять є перетворення теоретичного матеріалу на особистісне знання та професійні уміння здобувачів вищої освіти.

Семінарські заняття створюють простір для вибору, на їх основі викладач та здобувачі вищої освіти можуть конструювати той варіант заняття, що відповідає потребам аудиторії та стилю викладача.

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять:

сформувати у здобувачів вищої освіти знання: про крос-культурну психологію як науку; про етнічну ідентичність і культурні особливості; про психологічні вимірювання культур; про види

культурних синдромів і їх особливості; про особливості пізнавальних процесів у різних культурах; про особливості впливу культури на когнітивні процеси; про взаємозв'язок особистісних особливостей і культури; про взаємозв'язок культури і Я-концепції; про психологію етнічних міграцій та акультурацію; про наслідки міжкультурних контактів; про мультикультуралізм, етнічну ідентичність та толерантність та про особливості асертивної взаємодії.

Семінарські заняття містять завдання проблемного та інтерактивного характеру:

- кейс проблемних завдань, які відтворюють ситуації із соціальної дійсності та створюють умови для операціоналізації теоретичних знань;

- завдання для крос-культурного аналізу різних соціально-психологічних феноменів на основі різних матеріалів: наукові статті, реклама, шкільні підручники, новини у ЗМІ, художні твори; практичні завдання, спрямовані на формування дослідницьких умінь; дискусії, ділові ігри, психологічні вправи та ін.

Їх застосування, не лише поглибить теоретичні знання, сформує навички крос-культурного аналізу але й сприятиме самоаналізу культурних стереотипів, розумінню їх впливу на спілкування та самореалізацію здобувачів вищої освіти.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на самостійну роботу здобувачів освіти)
1	Тема 1. Крос-культурна психологія як наука Семінар 1. Крос-культурна психологія як наука Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про крос-культурну психологію як науку. Питання для обговорення: Основні школи і підходи крос-культурної психології. Роль етнічності у сучасному світі. Завдання крос-культурної психології. Абсолютизм, релятивізм, універсалізм. <i>Обговорення творчого завдання</i> Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> Підготуйте есе на тему: «Порівняльна характеристика народної душі українців з іншими народами». <i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте основні школи і підходи крос-культурної психології. 2. Охарактеризуйте роль етнічності у сучасному світі. 3. Назвіть завдання крос-культурної психології.
2	Тема 1. Крос-культурна психологія як наука Семінар 2. Етнічна ідентичність і культурні особливості. Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про етнічну ідентичність і культурні особливості. Питання для обговорення: Поняття про етнос. Етнічна ідентичність. Етнічні стереотипи: сутність, різновиди та функції Етноцентризм та засоби його зменшення. <i>Обговорення творчого завдання</i> Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> Проілюструйте за допомогою прислів'їв, приказок різних народів думку О. А. Потебні про те, що психологічні особливості того або іншого народу розкриваються у формі передачі думок (тобто головне не те, «що» виражається, але «як» виражається, за допомогою якої лексики і граматичних конструкцій). <i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте поняття «етнічна ідентичність». 2. Охарактеризуйте етнічні стереотипи та їх функції.

	3. Назвіть основні фактори формування культури.
3	Тема 2. Психологічні вимірювання культур Семінар 3. Психологічні вимірювання культур Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про психологічні вимірювання культур. Питання для обговорення: Поняття про культуру. Фактори формування культури. «Історичний партикуляризм» (Ф. Боас). <i>Обговорення творчого завдання</i> Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> Напишіть есе на тему: «Культурний релятивізм: проблема норми та патології». <i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте Історичний партикуляризм Ф. Боаса. 2. Назвіть і охарактеризуйте фактори формування культури.
4	Тема 2. Психологічні вимірювання культур Семінар 4. Культурні синдроми Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про види культурних синдромів і їх особливості. Питання для обговорення: Поняття «культурного синдрому» (Г. Тріандіс). Культурний синдром «простота-складність». Культурний синдром «індивідуалізм-колективізм»: -особливості колективістських культур; -особливості індивідуалістичних культур. Культурний синдром «відкритість-закритість». <i>Обговорення творчого завдання</i> Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> Побудуйте план дослідження крос-культурних відмінностей у психічних процесах. План має включати: опис проблеми, теоретичне обґрунтування, вибірку, методи й методики дослідження, передбачувані способи обробки даних. <i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Назвіть і охарактеризуйте види культурних синдромів. 2. Охарактеризуйте культурний синдром «індивідуалізм-колективізм». Наведіть приклади.
5	Тема 2. Психологічні вимірювання культур Семінар 5. Психологічні вимірювання культур Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про психологічні вимірювання культур. Питання для обговорення: Психологічні вимірювання культур (Г. Хофстеде): 1. дистанція від влади 2. відокремленість (індивідуалізм) 3. напористість 4. уникнення невизначеності 5. стратегічне мислення 6. допущення (або індульгенція). Психологічні вимірювання культур по Р. Інґлхарту. -«традиційні цінності - секулярно-раціональні цінності» -«виживання - самовираження». Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Г. Хофстеде. 2. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Р. Інґлхарту.
6	Тема 2. Психологічні вимірювання культур Семінар 6. Психологічні вимірювання культур Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про психологічні вимірювання культур.

	Питання для обговорення: Психологічні вимірювання культур по Ш. Шварцу. Соціальні аксіоми М. Бонда і К. Леунга. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Ш. Шварцу. 2. Охарактеризуйте соціальні аксіоми М. Бонда і К. Леунга.
7	Тема 3. Пізнавальні процеси і культура Семінар 7. Культура, контекст, розвиток Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про особливості пізнавальних процесів у різних культурах Питання для обговорення: Теорія прямокутного світу. Наведіть приклади. Теорія фронтально-горизонтального скорочення Наведіть приклади. Експерименти М. Сегалла присвячені різному сприйманню ілюзій у різних культурах. Дослідження Р. Поллака та С. Сілвера. Дослідження М. Борнштейна. Дослідження сприймання зображень (Херсковиць, Хадсон). Теорія когнітивного стилю (Г. Уіткін, Дж. Беррі) Експерименти Дж. Беррі з представниками племені темне (Сьєрра-Леон, Західна Африка) і канадських ескімосів. Експерименти Г. Уіткіна щодо виявлення на полезалежності у жінок Гіпотеза перцептивного досвіду (Р. Серпелл) Експерименти за участю дітей із племені йоруба Е. Сачмена. Експерименти Дж. Беррі у Кенії. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> Напишіть есе на тему: «Дослідження міжкультурних відмінностей у сприйманні». <i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте особливості розвитку особистості в крос-культурному аспекті. 2. Охарактеризуйте взаємозв'язок зорових ілюзій сприймання і культури. 3. Розкрийте зміст експериментів М. Сегалла щодо зорових ілюзій.
8	Тема 3. Пізнавальні процеси і культура Семінар 8. Пізнання в різних культурах Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про особливості пізнавальних процесів у різних культурах Питання для обговорення: Особливості пізнання у різних культурах. Основні проблеми крос-культурних досліджень пізнання. Дослідження когнітивного розвитку нативістами та емпіриками у крос-культурних дослідженнях пізнання. Теоретичні підходи у вивченні взаємозв'язків між культурою та пізнанням: а) Підхід з точки зору загального інтелекту; б) Підхід з точки зору генетичної епістемології; в) Підхід з точки зору конкретних навичок г) Підхід з точки зору когнітивних стилів. <i>Обговорення творчого завдання</i> Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> Напишіть есе на тему: «Дослідження міжкультурних відмінностей в інтелекті. На чому слід акцентувати увагу: формі (стилі) чи інтелектуальній компетентності індивідів?» <i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте особливості пізнавальних процесів в різних культурах. 2. Назвіть і охарактеризуйте теоретичні підходи до пізнання в різних культурах.
9	Тема 3. Пізнавальні процеси і культура

	Семінар 9. Вплив культури на когнітивні процеси Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про особливості впливу культури на когнітивні процеси. Питання для обговорення: Вплив культури на кодування кольорів і категоризацію. Вплив культури на класифікацію рослин і тварин. Дослідження прототипів. Вплив культури на сортування об'єктів. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>І. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> - Охарактеризуйте особливості впливу культури на когнітивні процеси. - Як особливості культури впливають на сортування об'єктів?
10	Тема 3. Пізнавальні процеси і культура Семінар 10. Вплив культури на когнітивні процеси Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про особливості впливу культури на когнітивні процеси. Питання для обговорення: Особливості навчання і пам'яті у різних культурах. Особливості запам'ятовування розповідей у різних культурах: -дослідження впливу культури на пам'ять чорношкірих і білошкірих американських здобувачів освіти (Рейнольд, Тейлор, Стеффенсен, Шірлі і Андерсон, 1982); -дослідження впливу культури на пам'ять американських жінок і жінок аборигенів Австралії (Стеффенсен і Колкер, 1982); -експеримент М. Коула (Коул, 1971). Шкільне навчання і грамотність у різних культурах. Особливості просторового пізнання у різних культурах. Особливості вирішення проблем і роздумів вголос у різних культурах. Прояви креативності у різних культурах. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>І. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> - Проаналізуйте які фактори впливають на позитивні результати у шкільному навчанні. - Охарактеризуйте експеримент М. Коула. - У чому полягають особливості просторового пізнання у різних культурах?
11	Тема 4. Особистість і культура Семінар 11. Особистість і культура Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про взаємозв'язок особистісних особливостей і культури. Питання для обговорення: Дослідження базової особистості. Наведіть приклади. Дослідження модальної особистості. Наведіть приклади. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>І. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> - Охарактеризуйте базову особистість. - Охарактеризуйте модальну особистість. - Поясніть різницю між базовою та модальною особистістю.
12	Тема 4. Особистість і культура Семінар 12. Культура і Я-концепція Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про взаємозв'язок культури і Я-концепції. Питання для обговорення: Дослідження типової особистості. Наведіть приклади. Поняття «національний характер». Порівняльно-культурні дослідження Л. Леві-Брюля та К. Леві-Строса. Культура та Я-концепція Дослідження Міллера: патерни соціального пояснення серед індійських і американських респондентів.

	Дослідження Маркус та Кітаями: хибна унікальність у двох культурах. Дуальність аспектів «Я» і вплив культури. Мультикультурні ідентичності. Ефект підтвердження культури. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> Напишіть есе на тему: «Порівняння особливостей національного характеру українців та _____ (народу на ваш вибір)». Вибір народу для порівняння обґрунтуйте. <i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте поняття національного характеру. 2. Охарактеризуйте значення Я-концепції для самосприйняття. 3. У чому полягає фундаментальна помилка атрибуції. Наведіть приклади. 4. Охарактеризуйте порівняльно-культурні дослідження Л. Леві-Брюля та К. Леві-Строса.
13	Тема 5. Психологія етнічних міграцій та акультурація. Семінар 13. Психологія етнічних міграцій та акультурація. Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про психологію етнічних міграцій та акультурацію. Питання для обговорення: Поняття про етнічні міграції. Гіпотеза «культурного шоку». Поняття про культурну дистанцію. Модель культурного навічання. Методика «Культурний шок» (КШ - CSH) Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Розкрийте зміст поняття про етнічні міграції. 2. У чому полягає гіпотеза «культурного шоку»? 3. Розкрийте зміст поняття про культурну дистанцію.
14	Тема 5. Психологія етнічних міграцій та акультурація. Семінар 14. Психологія етнічних міграцій та акультурація. Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про психологію етнічних міграцій та акультурацію. Питання для обговорення: Психологія акультурації. Модель «стрес акультурації». Стратегії акультурації (Д. Беррі). Психологічна адаптація до іншого географічного середовища. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Назвіть і охарактеризуйте основні наслідки міжкультурних контактів. 2. Охарактеризуйте шляхи подолання стресу акультурації. 3. Охарактеризуйте модель «стрес акультурації» Д. Беррі.
15	Тема 6. Психологія міжкультурної толерантності Семінар 15. Наслідки міжкультурних контактів Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про наслідки міжкультурних контактів. Питання для обговорення: Наслідки міжкультурних контактів -геноцид; -сегрегація; -асиміляція; -інтеграція. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Наведіть приклади геноциду і проаналізуйте їх. 2. Наведіть приклади сегрегації і проаналізуйте їх. 3. Наведіть приклади міжкультурної асиміляції і проаналізуйте їх.

	4. Наведіть приклади міжкультурної інтеграції і проаналізуйте їх.
16	Тема 6. Психологія міжкультурної толерантності Семінар 16. Психологія міжкультурної толерантності Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про мультикультуралізм, етнічну ідентичність та толерантність. Питання для обговорення: Мультикультуралізм. Інклюзія і толерантність. Дискримінація. Проективна методика «Крос-культурна і етнічна толерантність-інтолерантність» (KETI). Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> Підготуйте есе про ксенофобію як один із видів дискримінації <i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Розкрийте зміст поняття «мультикультуралізм». 2. Назвіть і охарактеризуйте особливості етнічної ідентичності 3. Охарактеризуйте основні прояви етнічної толерантності. 4. Назвіть і охарактеризуйте основні прояви етнічної інтолерантності.
17	Тема 6. Психологія міжкультурної толерантності Семінар 17. Регулятивна сторона міжкультурної комунікації. Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про мультикультуралізм, етнічну ідентичність та толерантність. Питання для обговорення: Техніка «Культурний асимілятор». Регулятивна сторона міжкультурної комунікації. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. У чому полягає регулятивна сторона міжкультурної комунікації? 2. Охарактеризуйте техніку «Культурний асимілятор».
18	Тема 6. Психологія міжкультурної толерантності Семінар 18. Особливості асертивної взаємодії Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про особливості асертивної взаємодії. Питання для обговорення: Феномен асертивності. Особливості формування асертивної поведінки. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте феномен асертивності. 2. Назвіть і охарактеризуйте особливості формування асертивної поведінки.

6. Самостійна робота здобувача освіти

Здобувачі вищої освіти самостійно опрацьовують питання за всіма темами в теоретичному або практичному аспекті.

Використання методів самостійної роботи здобувачів вищої освіти по осмисленню та засвоєнню матеріалу – самостійний пошук інформації, написання доповідей, аналіз кейсів, перегляд відеороликів та фільмів за тематикою курсу.

У процесі самостійної роботи здобувачі вищої освіти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;
- конспектування літературних джерел;
- роботи з довідковою літературою.

Для самостійної роботи необхідно:

- добрати до теми необхідну літературу і ґрунтовно її вивчити;
- виконати практичні завдання і тести для контролю знань;

- перевірити готовність до складання модульної роботи за контрольними питаннями.
- Види самостійної роботи здобувача освіти :
- підготовка до аудиторних занять – 56 год;
  - підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;
  - підготовку до заліку – 6 год.
  - Загалом – 66 год.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

При викладанні дисципліни семестровий рейтинг здобувача освіти формують: робота на семінарах, і написання модульної контрольної роботи. Штрафних балів з дисципліни не передбачається.

Відвідуваність і виконання завдань

Здобувачам освіти важливо відвідувати лекції, оскільки на них висвітлюватиметься систематизований навчальний матеріал, що дасть змогу краще підготуватись до семінарських занять і в цілому опанувати дану дисципліну. Відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь здобувачів освіти на семінарських заняттях є обов'язковою. Пропуск семінарського заняття не дає можливість отримати здобувачу освіти бали у семестровий рейтинг. Разом з тим, здобувач освіти, який пропустив семінарські заняття з поважної причини, і має необхідний документ, який підтверджує відсутність (наприклад довідку від лікаря), може протягом 1-го тижня після дати пропущеного семінару, здати підготовлену доповідь викладачу під час консультацій або під час перерви у навчальному занятті і отримати не більше половини максимального вагомого балу, який передбачений за участь в семінарі. Графік консультацій, доступний на сайті кафедри психології та педагогіки, але викладач сам призначає здобувачу освіти час консультації в індивідуальному порядку.

Теми і завдання для семінарських занять передбачені робочою програмою дисципліни (силабусом), яка є доступною в особистому кабінеті здобувача освіти в системі «Кампус», гугл класі або на сайті кафедри психології та педагогіки.

На лекціях та семінарських заняттях допускається використання ноутбуків та смартфонів, але лише для цілей, пов'язаних з навчанням. Бажано, щоб на семінарському занятті здобувач освіти використовував підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття.

Форми роботи

На лекціях висвітлюється зміст дисципліни «Крос-культурна психологія». На семінарських заняттях здобувачі вищої освіти поглиблюють і розширюють знання з предмету. При освоєнні дисципліни здобувачі вищої освіти користуються такими основними засобами роботи: підручниками, посібниками, періодичними виданнями, словниками, інформацією з мережі Internet.

Комп'ютерне забезпечення. При підготовці до занять практичного курсу, а також безпосередньо на семінарських заняттях здобувачі вищої освіти користуються комп'ютерами для таких видів роботи: оформлення звітів; отримання інформації з мережі Internet; демонстрації презентацій; перегляду навчальних відеозаписів.

На семінарських заняттях використовуються методи: диспут, робота парами, тріадами, круглий стіл, ситуаційні задачі; групові дискусії при вивченні проблемних питань. На семінарських заняттях проводиться усне опитування здобувачів вищої освіти. Готуючись до семінарських занять, здобувач освіти має чітко усвідомлювати зміст запитань, дати розгорнуту відповідь на них. Під час семінарських занять викладач резюмує сильні і слабкі місця у доповідях здобувачів вищої освіти, вказує на помилки, якщо такі є, дає відповіді на додаткові питання здобувачів вищої освіти з теми семінарського заняття. Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять, основна мета якого – забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, забезпечення управління навчальною мотивацією здобувачів вищої освіти. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем для коригування методів і засобів навчання, так і здобувачами вищої освіти для планування самостійної роботи. Форми поточного

контролю: усне опитування, виступ здобувача вищої освіти із доповіддю або повідомленням, участь у обговоренні питань на семінарських заняттях, робота в групах.

Політика університету Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки здобувачів освіти і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

PCO з дисципліни, семестровий контроль з якої передбачений у формі заліку, для очної форми навчання розробляється за типом PCO-1 і включає оцінювання заходів поточного контролю з дисципліни впродовж семестру. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти проводиться на основі рейтингової системи відповідно ПОЛОЖЕННЯ про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_RSO_2022.pdf

Поточний контроль: [опитування за темою заняття, модульна контрольна робота.](#)

Календарний контроль: [За встановленими в PCO критеріями та результатами заходів поточного контролю здобувачів проводиться календарний контроль, порядок проведення якого визначено у Положенні про поточний, календарний та семестровий контроль результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського.](#) <https://osvita.kpi.ua/node/32>

Викладач оцінює роботу здобувача вищої освіти на кожному семінарському занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на **семінарських** заняттях виставляється викладачем під час **першого і другого календарного контролю** – на восьмому і чотирнадцятому тижнях навчання відповідно. Рейтинг здобувача вищої освіти станом на 8-й тиждень і 14-й тиждень навчання повідомляється здобувачу вищої освіти на занятті чи в особистому кабінеті електронного кампусу.

Модульна контрольна робота (МКР) складається з 28 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни. МКР проводиться за допомогою гугл-тестів на останній (передостанній) лекції. Доступ до МКР надається здобувачам вищої освіти лише під час лекції. Перескладати МКР не можна. Задача здобувача вищої освіти – уважно прочитати питання та варіанти відповідей, обрати один варіант відповіді (правильний на думку здобувача вищої освіти) та позначити його у будь-який зручний спосіб.

Здобувачі, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

Зі здобувачами, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, на останньому за розкладом занятті з дисципліни в семестрі викладач проводить семестровий контроль у вигляді залікової контрольної роботи або співбесіди.

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання з дисципліни **Крос-культурна психологія** представлені у **Додатку 1**.

Здобувач вищої освіти може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення здобувача освіти з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Семестровий контроль: [залік](#)

Умови допуску до семестрового контролю: [зарахування усіх передбачених Силабусом завдань \(мінімально позитивна оцінка 60 балів\).](#)

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації здобувачам освіти

Вивчення курсу «Крос-культурна психологія» передбачає засвоєння здобувачами вищої освіти системи знань за темами під час лекційних та семінарських занять, самостійної та індивідуальної роботи. За результатами самостійної роботи від здобувача вищої освіти вимагається підготовка звітів, виступів та безпосередніх виступів за результатами власної дослідницької роботи.

Головною метою лекцій є мотивація і організація роботи здобувачів вищої освіти з навчальним матеріалом у міжсесійний період. Лекції проводяться із використанням мультимедійних презентацій (за наявності умов в аудиторії).

Готуючись до семінарського заняття здобувач вищої освіти має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, при виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлений здобувач вищої освіти не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж здобувач освіти не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовлятися від відповіді на вимогу викладача. Навіть якщо здобувач вищої освіти не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи здобувача вищої освіти і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й зекономити зусилля при проходженні семестрового контролю.

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками: підготовка теоретичних питань до практичних занять; підготовка тематичних повідомлень; конспектування та аналіз першоджерел; підготовка практичних завдань до семінарських занять (в тому числі структурно-методологічний аналіз досліджень, проведених іншими авторами); перегляд відео та фільмів за тематикою курсу, аналіз; підготовка усних виступів та безпосередні виступи (в тому числі захисти та презентації власної дослідницької роботи, а також презентація тематичних повідомлень); підготовка до модульної роботи та заліку. Підготовка теоретичних питань до семінарських занять передбачає опрацювання питань, які повністю або частково розглядаються на лекції або виносяться на самостійне опрацювання. Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями можна звернутися на консультації до викладача. Підготовка тематичних повідомлень передбачає бібліографічну роботу з систематизації та аналізу літератури; глибокий та детальний аналіз проблеми (робіт зарубіжних і вітчизняних авторів, вивчення і аналіз досліджень). Складіть план повідомлення. Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел. Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану тематичного повідомлення. Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми. Тематичне повідомлення не потребує друкованого оформлення, оскільки презентується виключно усно. Підготовка усних виступів та презентацій тематичних повідомлень передбачає вміння презентувати зроблене на загальних захистах результати своєї роботи.

Підготовка до МКР та заліку має на меті узагальнення та систематизацію знань з дисципліни у цілому.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри психології та педагогіки, к.психол.н, доцентом, Кононець Марією Олександрівною.

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 15 від 31.05.2024 р.)

Погоджено Методичною радою університету (протокол № 9 від 26. 06.2024 р.)

**Рейтингова система оцінювання результатів навчання
(для здобувачів вищої освіти денної форми)**

Рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни «Крос-культурна психологія» складається з балів, що отримуються за:

- 1) відповіді та доповнення відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії. Практичні завдання на семінарських заняттях;
- 2) написання модульної контрольної роботи.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

1. Робота на семінарських заняттях:

Максимальна кількість балів складає 72 (максимальна кількість балів на 1 занятті – 4):

активна участь у проведенні заняття; надання повної, аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших здобувачів освіти у процесі дискусії	4
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	2-3
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування	1
відсутність відповіді, ухиляння від участі у семінарському занятті	0

2. Складання модульної контрольної роботи

Максимальна кількість балів складає 28 (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання –

1):

- вірно виконано всі тестові завдання 28 балів
- вірно виконано більше 60% тестових завдань 17-27 балів
- вірно виконано менш 60% тестових завдань 0 балів

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RD = 72 + 28 = 100 \text{ балів.}$$

Здобувачі освіти, які набрали протягом семестру необхідну кількість балів ($RD > 0,6R$) мають можливості:

- а) отримати залікову оцінку (залік) так званим «автоматом» відповідно до набраного рейтингу;
- б) виконати залікову контрольну роботу з метою підвищення оцінки.

При цьому попередній рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни скасовується і він отримує оцінку R3 тільки за результатами залікової контрольної роботи.

Здобувачі освіти, які виконали всі умови допуску до заліку, але на мінімальні бали і не мають рейтинг 60 балів, виконують залікову контрольну роботу.

Здобувачі освіти, які не виконали всіх передбачених програмою дисципліни завдань й мають рейтинг нижче 40 балів до заліку - **не допускаються**.

Семестровий контроль:

Здобувачі освіти, які набрали протягом семестру **60 і більше балів** мають можливості:

- а) отримати залікову оцінку (залік) відповідно до набраного рейтингу (рейтингові бали переводяться до оцінки згідно із таблицею та заносяться до відомості семестрового контролю);

б) виконати залікову контрольну роботу з метою підвищення оцінки (при цьому попередній рейтинг здобувача освіти з дисципліни скасовується і він отримує оцінку тільки за результатами залікової контрольної роботи).

Здобувачі освіти, які набрали протягом семестру менше **60 балів, але виконали умови допуску**, виконують залікову контрольну роботу.

Залікова контрольна робота складається зі 100 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни та виконується письмово.

Залікова контрольна робота проводиться за допомогою гугл-тестів, доступ до ЗКР надається здобувача освітнім лише під час проведення заліку. Тривалість ЗКР – 90 хвилин. Залікова контрольна робота містить 100 тестових питань, кожне питання містить 3-4 варіанти відповіді, серед яких правильною є лише одна. Задача здобувача освіти – уважно прочитати питання та варіанти відповідей, обрати один варіант відповіді (правильний на думку здобувача освіти) та позначити його у будь-який зручний спосіб.

Максимальна кількість балів складає 100 (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 1):

- вірно виконано всі тестові завдання 100 балів
- вірно виконано більше 60% тестових завдань 61-99 балів
- вірно виконано менш 60% тестових завдань 0 балів

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Орієнтовні питання до залікової контрольної роботи

1. Охарактеризуйте основні школи і підходи крос-культурної психології.
2. Охарактеризуйте роль етнічності у сучасному світі.
3. Назвіть завдання крос-культурної психології.
4. Охарактеризуйте поняття «етнічна ідентичність».
5. Охарактеризуйте етнічні стереотипи та їх функції.
6. Назвіть основні фактори формування культури.
7. Охарактеризуйте Історичний партикуляризм Ф. Боаса.
8. Назвіть і охарактеризуйте фактори формування культури.
9. Назвіть і охарактеризуйте види культурних синдромів.
10. Охарактеризуйте культурний синдром «індивідуалізм-колективізм». Наведіть приклади.
11. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Г. Хофстеде.
12. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Р. Інґлхарту.
13. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Ш. Шварцу.
14. Охарактеризуйте соціальні аксіоми М. Бонда і К. Леунга.
15. Охарактеризуйте особливості розвитку особистості в крос-культурному аспекті.
16. Охарактеризуйте взаємозв'язок зорових ілюзій сприймання і культури.
17. Розкрийте зміст експериментів М. Сегалла щодо зорових ілюзій.
18. Охарактеризуйте особливості пізнавальних процесів в різних культурах.
19. Назвіть і охарактеризуйте теоретичні підходи до пізнання в різних культурах.
20. Охарактеризуйте особливості впливу культури на когнітивні процеси.
21. Як особливості культури впливають на сортування об'єктів?
22. Проаналізуйте які фактори впливають на позитивні результати у шкільному навчанні.
23. Охарактеризуйте експеримент М. Коула.
24. У чому полягають особливості просторового пізнання у різних культурах?
25. Охарактеризуйте базову особистість.
26. Охарактеризуйте модальну особистість.
27. Поясніть різницю між базовою та модальною особистістю.
28. Охарактеризуйте поняття національного характеру.
29. Охарактеризуйте значення Я-концепції для самосприйняття.
30. У чому полягає фундаментальна помилка атрибуції. Наведіть приклади.
31. Охарактеризуйте порівняльно-культурні дослідження Л. Леві-Брюля та К. Леві-Строса.
32. Розкрийте зміст поняття про етнічні міграції.
33. У чому полягає гіпотеза «культурного шоку»?
34. Розкрийте зміст поняття про культурну дистанцію.
35. Назвіть і охарактеризуйте основні наслідки міжкультурних контактів.
36. Охарактеризуйте шляхи подолання стресу акультурації.
37. Охарактеризуйте модель «стрес акультурації» Д. Беррі.
38. Наведіть приклади геноциду і проаналізуйте їх.
39. Наведіть приклади сегрегації і проаналізуйте їх.
40. Наведіть приклади міжкультурної асиміляції і проаналізуйте їх.
41. Наведіть приклади міжкультурної інтеграції і проаналізуйте їх.
42. Розкрийте зміст поняття «мультикультуралізм».
43. Назвіть і охарактеризуйте особливості етнічної ідентичності
44. Охарактеризуйте основні прояви етнічної толерантності.
45. Назвіть і охарактеризуйте основні прояви етнічної інтолерантності.
46. У чому полягає регулятивна сторона міжкультурної комунікації?
47. Охарактеризуйте техніку «Культурний асимілятор».
48. Охарактеризуйте феномен асертивності.
49. Назвіть і охарактеризуйте особливості формування асертивної поведінки.